

Gezi & Müzik & Sergi

Vs.

Korsan Proje

Kültür ürünlerinin çoğaltılması ve dağıtımı 20. yüzyılın ilk yarısının sonlarından beri önemli bir tartışma konusu *Ali Halit Diker*

THE PIRACY PROJECT
[KORSAN YAYIN PROJESİ]

G

çeğimiz aylarda ABD'nin gündeminde fazlaca yer tutan SOPA (Stop Online Piracy Act - Çevrimiçi Korsanlığı Önleme Yasası) görüşmeleri ve uzun süredir büyük oranda kamuya kapalı devam eden ACTA (Anti

Counterfeiting Trade Agreement - Sahtecilik Karşıtı Ticaret Anlaşması) tartışmaları soğumuş gibi gözüküyor. SOPA'nın ABD Kongresi'nden geçmemesi ve ACTA'nın onay sürecinin askıya alınması, geçici olarak internet kullanıcılarının gönlünü rahatlatmış. Fakat bu anlaşmayı ve yasayı destekleyen kurumlar arasında bulunan RIAA (Recording Industry Association of America - Amerika Kayıt Endüstrisi Birliği), MPAA (Motion Picture Association of America - Amerikan Sinema Filmleri Derneği), Microsoft ve BSA (Business Software Alliance) bu işin peşini kolay bırakacağına benzemiyor.

Nitekim SOPA aslında geçen sene ABD Kongresi'nden geri dönen COICA'nın (Combating Online Infringement and Counterfeits Act - Çevrimiçi Telif Hakkı İhlalleri ve Taklitlerle Mücadele Yasası) yeniden elden geçirilmiş bir versiyonundan başka bir şey değil.

Bu anlaşmaların ve yasaların en çok tartışılan yanı telif hakkı sahiplerinin insanların özel hayatlarına müdahale etmeye, hatta ifade özgürlüğünü kısıtlamaya varacak kadar geniş yetkilere sahip olması. Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Görevlisi Özgür Uçkan'ın şahsi internet sitesinde yayınladığı bir yazısında ifade ettiği gibi, SOPA'nın "bu yetkileri, uluslararası hukuk kurallarını çiğneyecek bir biçime dönüştürüp küreselleştiriyor olması", Google, Facebook, Twitter, AOL ve eBay gibi şirketlerin de SOPA'ya karşı cephe almasına neden oldu. Uçkan'ın aynı yazısında belirttiği gibi, bu şirketlerin yasaya karşı çıkmasının en önemli sebeplerinden bir tanesi her kullanıcının birer yayıncı olmasını sağlayan web 2.0 yapısına zarar vermesi.

Mahremiyet ihlali, yasa tasarısı çalışmalarının demokratik şeffaflıktan uzak yürütülmesi ve ABD'nin hukuksal yetkisinin genişletilmesi de yasaya ilgili tartışmaları küresel boyuta taşıdı.

Öte yandan SOPA, ABD Kongresi'nden geçmemiş bile olsa bugüne kadar ABD'nin "telif ihlali" nedeniyle yaptığı hukuksal müdahalelerde kendi sınırlarını aştığı daha önce görülmemiş bir olay değil. Bunlardan en sonuncusu Hong Kong merkezli bir dosya paylaşım sitesi olan MegaUpload'un kapatılması ve kurucusunun tutuklanmasıydı. 2000'li yılların başında ise Rus yazılım şirketi ElcomSoft'un bir çalışanı olan Dmitry Sklyarov'un tutuklanması da küresel alanda tepki görmüş ve "Free Dmitry Sklyarov" kampanyasının başlamasına neden olmuştu.

Günümüzde bilgiye ulaşmanın ve dağıtmanın neredeyse hiç bir masrafı yok

Korsan

Aslında kültür ürünlerinin çoğaltılması ve dağıtımı 20. yüzyılın ilk yarısının sonlarından beri önemli bir tartışma konusu. Walter Benjamin'in *Mekanik Yoldan Yeniden Üretilbildiği Çağda Sanat Yapıtı* makalesi ve Theodor Adorno'nun "Kültür Endüstrisi" kavramı sosyolojik ve felsefi yönden yeniden üretim, çoğaltım ve dağıtım konularına değinerek bu tartışmalarda birer mihenk taşı olma özelliği taşıyor. Sanat eserinin dijital olarak çoğaltılabildiği ve dağıtılabildiği günümüzde ise etik, hukuk ve ekonomi de ciddi oranda işin içine karıştı. Bilgiye ulaşmanın ve dağıtmanın neredeyse hiç bir masrafı olmadığı günümüzde, merkezi bir bilgi ve haber üretiminden bahsetmek olanaksız. Aynı şeyi sanat ürünleri için de söylemek mümkün. Kültür üretimi ile karşılaştırıldığında henüz emekleyen bir bebek bile sayılmayacak kadar yeni olan telif yasaları ve fikri mülkiyet haklarının, Siva Vaidhyathanan'ın *Açık Kaynak Olarak Kültür / Kültür Olarak Açık Kaynak* makalesinde de ifade ettiği gibi insan yaratıcılığının temelinde yatan paylaşım'ın önüne geçmesi, en azından şimdilik pek mümkün gözüküyor.

Aslında "korsan" denilen kavramın da bu basit ve yaratıcı eylemin hakim ideolojik, ekonomik ve hukuksal sistemin empoze ettiği terminolojinin sonucu olduğunu idrak etmek zor değil. Örneğin Amerika'da korsana karşı yürütülen kampanyalarda kullanı-

BİR ÇİN GELENEĞİ: SHANZAI

Başlık biraz mizahi olsa da korsan ve taklit konusunda sınır tanımayan bir ülke olan Çin, Eva Weinmayr'ı çok etkilemiş benziyor. Sohbetimiz sırasında uzmanlığına geldi. İstemez Çin'in taklit konusunda sadece taklitteki uzmanlığına değil taklit ettikleri ürünleri kendi ihtiyaçlarına göre değiştirmelerine de hayran kalmış. Buna örnek olarak da Çin'de görüldüğü ve Android işletim sistemiyle çalışan iPhone kopyasını örnek verdi. Çinlilerin bu 'taklit endüstrisi'ne verdikleri isim de Shanzai'miş.

Vs. Korsan Yayınlar

lan “korsan hırsızlıktır” sloganı, 19. yüzyıl’da yaşamış Fransız ekonomist ve düşünür Pierre-Joseph Proudhon’un “mülkiyet hırsızlıktır” sözünün, bu sistemler tarafından çarpıtılmasından başka bir şey değil. Daha yumuşak bir tabirle, günümüz iktidar organlarının kullandığı dile uyarlanmış hali denilebilir.

Teknolojik imkanlarla fotoğraf, video, müzik ve hatta kitapların bile çoğaltılması ve dağıtılması için bireysel çabaların yeterli olduğu bir dönemde, belki Proudhon’un tespiti çok daha büyük önem taşıyor. Sosyal Medya Danışmanı Richard Stacey, *Gutenberg ve Sosyal Medya Devrimi* makalesinde “Eğer insanlık, hâlâ tarihe sahip olacak bir gelecekte var olmaya devam ederse son 500 yıl Gutenberg dönemi olarak anılacak” diyor. Bu dönemi Johannes Gutenberg’in temellerini attığı Gutenberg presibine bağlıyor. Özetle bu prensip, bilginin dağıtımının kitlelere ulaşmasının daha kolay olduğu fakat pahalı olduğu için kurumların varlığına ihtiyaç duyulmasıyla açıklanıyor.

Sosyal medyayla bu ihtiyaç ortadan kalkıyor ve Stacey bu sosyal medyanın sağladığı devrimin açtığı dönemi post-Gutenberg dönemi olarak tanımlıyor. Proudhon’un önemi de işte tam bu noktada ortaya çıkıyor. Toplumun her kesiminin kültürel üretiminin bir parçası olmasını kolaylaştıran yeni mecralarla artık mülkiyet, kişi veya kurumlara değil topluma ait oluyor.

Proje

Korsanlık kavramı bu üretim modelinde iki farklı şekilde ortaya çıkıyor. Bunlardan bir tanesi ticari kaygılarla veya herhangi bir ticari gelir kaygısı olmadan bir ürünü çoğaltarak paylaşmak ve dağıtmak. Bir diğeryse korsan bir yeniden üretim yöntemi olarak kullanılmak. SALT Galata’da 6 Mart’tan beri devam eden Korsan Proje’si de Eva Weinmayr’in organize ettiği ve korsan kitaplardan oluşan kütüphanesi ise ikinci yöntemi öne çıkaran yapıyla dikkati çekiyor. Weinmayr’in koleksiyonunda bulunan kitaplar sokaklarda seyyar satıcılarda görülen korsan kitaplardan farklı olarak ciddi müdahalelere uğramış. Bu kitaplar arasında en ilginçlerden bir tanesi Kanadalı Hester Barnard’ın *Copied Right* adlı işi. Barnard, Paul Goldstein’in telif haklarını konu alan metni, Google Books üzerinden ekran görüntülerinin kopyalanmasıyla kitaplaştırmış. Ancak, Google’ın önizleme kısıtlamaları da kitaba aktarıldığı için, büyük bir kısmı boş olan sayfalar “bu önizlemede gösterilmemektedir” ibaresini taşıyor. Kapsamlı olabilecek bir araştırma, bu şekilde kendi prensiplerine kurban gidiyor ya da başka bir açıdan bakılırsa, silinerek hukuka sadık kalıyor. Koleksiyonun en popüler örneklerinden bir tanesi ise Jonathan Safran’ın *Tree of Codes* adlı kitabı. Bruno Schulz’un *The Street of Crocodiles* adlı eserinin kaynak olarak kullanıldığı kitapta Safran bir deney yaparak, kalıp kesim tekniğiyle en sevdiği kitaptan yeni bir hikaye yaratmış.

Weinmayr, Korsan Proje’nin özünü “toplumsal

bir organ olarak korsan” şeklinde tanımıyor. Projenin kökenini iki nedene bağlayan Weinmayr, bu nedenlerden birini yaratıcı eylemin zorunluluğu olarak açıklıyor. İkinci nedeni ise müdahale olarak tanımladığı ve yayıncılığın parametrelerini tartışmaya açma niyeti. Çalışmalarını AND Publishing adlı deneysel yayıneviyle ortak sürdürüyor. AND Publishing’in yayın anlayışının en önemli yönlerinden bir tanesi kitabı bitmiş bir kültürel ürün olarak görmemesi. Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi Weinmayr’in korsan kitap koleksiyonunda içeriğine müdahale edilmiş ve bu şekilde yeni bir okuma deneyimine olanak sağlayan binlerce kitap bulunuyor.

Weinmayr, müzik endüstrisinde orijinal bir eser üzerinde yapılan yeniden düzenlemeler eserin dağıtıcısı tarafından telif hakkı ihlali olarak kabul edilebildiği ve düzenlemeyi yapana dava açılabilirdiği için koleksiyondaki kitapların hukuki açıdan sorun çıkarabilecek potansiyeli olup olmadığı sorusuna şu cevabı veriyor: “Koleksiyon zaten bu tarz sorunları tartışabileceğimiz bir platform yaratmak için bir araç. Tabii ki sorun çıkabilir fakat adım adım ve dikkatli bir şekilde ilerliyoruz. Telif hakları konusunda uzman avukatlarla görüşüyoruz. Ayrıca bu avukatlarla ilginç zirveler düzenliyoruz. Mesela bu yıl iki tane avukatı davet ettik. Koleksiyonumuzdaki kitapları gösterdik ve yapılan işlerin yasal olup olmadığını tartıştık. Bu tartışmalar sırasında hukukun neyi dönüştürülmüş neyi türetilmiş olarak yorumladığını görmeye çalışıyoruz. İstanbul’a gelmeden önce de fikri mülkiyet konusunda uzman bir avukatla görüştük. Avukat bize durumun çok bulanık olduğunu söyledi. Yaptığı yorumun bilgiye dayalı bir tahminin ötesinde olmadığını söyledi.”

Weinmayr ayrıca korsan proje ile zaten bulanık olan telif ve fikri mülkiyet alanının sınırlarını genişletebileceğini ve toplumsal bir üretim aracı olarak korsanın önemini yayabileceklerini ekliyor. Kim bilir, belki yakın bir zamanda bu üretim modeli meşrulaşacak ve korsan teriminin yerini bambaşka bir kelime alacak.

Korsan Proje’nin Rotası

31 Mart’ta sona eren projeye hâlâ katkıda bulunabilirsiniz. AND Publishing ve Eva Meinmayr’a istediğiniz zaman korsan yayınlarınızı gönderebilirsiniz.

Korsan Proje’ye katılmak için:

- Bir yayın seçin.
- “Korsan yayın” ve “yeniden üretim” anlayışımızdan yola çıkarak bu yayına, düşüncelerinizi yansıtabileceğiniz veya onu geliştirecek eklemeler, kesip biçme ya da modifiye etme gibi müdahalelerde bulunun.
- Yayın ve müdahaleniz hakkında kısa bir metin yazın.
- Yayınınızı, AND Publishing ve Eva Meinmayr’a gönderin.
- Projeye yapılan katkılar, katılımcıların izniyle kataloglanır Pirate Koleksiyonu’na eklenerek, Londra’da Byam Shaw Okuma Odası’nda ve sonrasında uluslararası platformlarda sergilenicek.